

B'

Κοινωνική ζωή

Γιάννη Γαϊτη, Άνθρωποι

Γιάννης Γαϊτης

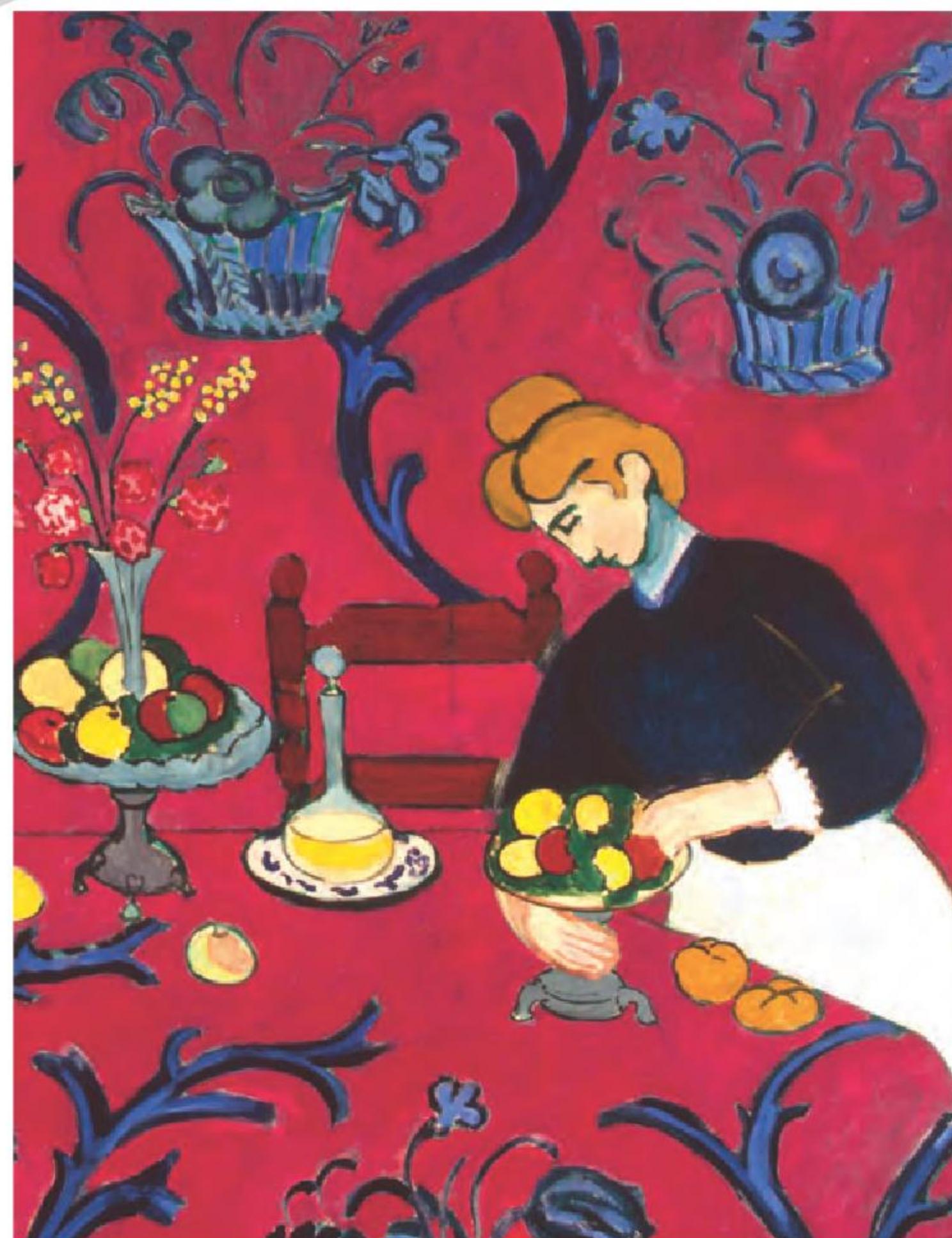
(1923-1984)

Σύγχρονος ζωγράφος.

Τα «ανθρωπάκια» του συμβολίζουν τη μαζικότητα και την τυποποίηση της σύγχρονης ζωής.

Β'. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων

Ανρί Ματίς, *Αρμονία σε κόκκινο*
(λεπτομέρεια, Ερμιτάζ, Αγία Πετρούπολη)

Ανρί Ματίς, Αρμονία σε κόκκινο

Ανρί Ματίς

(1869-1959)

Γάλλος ζωγράφος, από τους σημαντικότερους του αιώνα, πρωτεργάτης του κινήματος του φωβισμού. Ασχολήθηκε και με το κολάζ.

Ζωή! δεν είναι τίποτε γλυκύτερο στον κόσμο
απ' την πεντάμορφη ζωή, την ηλιοφωτισμένη!
Ζωή, κι αν έρχεσαι γοργά κι από χαρές γεμάτη,
κι αν έρχεσαι με βάσανα και μ' έγνοιες και μ' αρρώστιες,
ζωή του γέρου και του νιου, της φτώχειας και του πλούτου,
με της δουλειάς τον ίδρωτα, με της αργίας τη γλύκα,
με την ειρήνην ήμερη, με τους αγρίους πολέμους,
και μ' όλες τις καλοκαιριές και μ' όλους τους χειμώνες,
Ζωή, κι όπως κι α δείχνεσαι, Ζωή, κι ό, τι κι αν είσαι,
αν είσαι πράγμα ή όνειρο, καλή κακή κι αν είσαι,
χαρά σ' εσέ, δόξα σ' εσέ κι αγάπες και τραγούδια!

Κωστής Παλαμάς

'Ομηρος

[Στο νησί των Φαιάκων]

Στην Οδύσσεια ο Όμηρος περιγράφει τις περιπέτειες του Οδυσσέα, του βασιλιά της Ιθάκης, μέχρι να φτάσει στην πατρίδα του. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι παρμένα από τη ζ ραψωδία (στίχοι 177-183 και 188-218). Σ' αυτήν ο Οδυσσέας, αφού έχει βγει κολυμπώντας στη χώρα των Φαιάκων, παρουσιάζεται μπροστά στη Ναυσικά, την κόρη του βασιλιά Αλκίνου. Εκείνη τον συμβουλεύει να δει τον πατέρα της.

Κάμε ένα έλεος, Κυρά. Με την ψυχή στο στόμα
στα χέρια σου πρωτόπεσα κι άλλους δεν ξέρω ανθρώπους
που κατοικούν τη χώρα αυτή και χαίρονται τον τόπο.
Έλα την πόλη δείξε μου και δώσ' μου ένα αποφόρι*,
μαζί σου αν έφερες εδώ τα ρούχα να τυλίξεις.
Κι ας σου χαρίσουν οι θεοί όσα ζητά η καρδιά σου,
άντρα και σπίτι, και γλυκιά μέσα του αγάπη ας κλείσουν.

Κι η ασπροχέρα η Ναυσικά τ' απάντησε έτσι κι είπε:
«Ξένε, δε φαίνεσαι άκριτος μήτε άνθρωπος τυχόντας*.
Στον κόσμο ο Δίας μόνος του μοιράζει τ' αγαθά του,
σε βασιλιάδες και φτωχούς, καθώς το θέλει εκείνος.
Αυτά και σένα σου 'δωσε και πρέπει να υπομένεις.
Και τώρα της πατρίδας μου σαν πάτησες το χώμα,
δε θα σου λείψει φόρεμα μήτε άλλο απ' όσα πρέπει
να λάβει ξένος δύστυχος που θα μας συναντήσει.
Και θα σου δείξω πρόθυμα την πόλη και θα μάθεις
και του λαού της τ' όνομα. Τη χώρα αυτή οι Φαιάκοι
την έχουν κι είμαι κόρη εγώ του ξακουσμένου Αλκίνου,
που θάρρος και ζωή απ' αυτόν κρατιέται των Φαιάκων».
Είπε και τις σγουρομάλλες φωνάζει παρακόρες:
«Σταθείτε· γιατί φύγατε, κορίτσια, που είδατε άντρα;
Μήπως και φοβηθήκατε κανείς οχτρός πως είναι;
Δε βρίσκεται ούτε θα βρεθεί το παλικάρι τ' άξιο,
που θα 'ρθει εδώ τον πόλεμο να φέρει στους Φαιάκους,
γιατί οι αθάνατοι θεοί μας προστατεύουν όλοι
κι αλάργα μες στο πέλαγο τ' αφροπερικλεισμένο
καθόμαστε παράμεροι, μήτε μας σμίγουν άλλοι.
Μα αυτός ο δύστυχος εδώ ναυαγισμένος ήρθε
και πρέπει να τον σώσουμε. Γιατί τους στέλνει ο Δίας

* (το) αποφόρι: παλιό
ρούχο

* (ο) τυχόντας: τυχαίος,
από ταπεινή γενιά

φτωχούς και ξένους. Πρόσχαρο το λίγο που θα δώσεις.
 Μα ελάτε, κόρες, δώστε του φαΐ, πιοτό του ξένου
 και στο ποτάμι λούστε τον, σε απάνεμο ένα μέρος».
 Είπε κι οι κόρες στάθηκαν κι έσπρωχνε η μια την άλλη,
 και σ' ένα απόσκιο οδήγησαν το θεϊκό Δυσσέα,
 καθώς τους είπε η Ναυσικά, του Αλκίνου η θυγατέρα.
 Κοντά του ρούχα του 'βαλαν, χιτώνα και χλαμύδα,
 του 'δωσαν και ροΐ* χρυσό με λάδι υγρό γεμάτο,
 και τον καλούσαν να λουστεί στου ποταμού το ρέμα.

μετάφραση: Ζήσιμος Σίδερης

* (το) **ροΐ**: ελαιοδοχείο
 με μακρύ λεπτό στόμιο·
 μ' αυτό ρίχνουν το λάδι
 στο φαγητό

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Να χαρακτηρίσετε τη Ναυσικά από τη συμπεριφορά της απέναντι στον Οδυσσέα, τον ξένο δηλαδή που φτάνει στη χώρα της ταλαιπωρημένος.
2. Τι πίστευαν για τους ξένους και ποιο ρόλο είχε η φιλοξενία στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων; Σε ποιους στίχους του αποσπάσματος της Οδύσσειας φαίνεται αυτό;
3. Στο θέμα της φιλοξενίας οι σύγχρονοι Έλληνες ποια στάση κρατούν; Δώστε κάποια παραδείγματα.
4. Ποια επίθετα χρησιμοποιεί ο Όμηρος για να χαρακτηρίσει τη Ναυσικά, τις παρακόρες και τον Οδυσσέα; Προσθέστε και δικά σας επίθετα δικαιολογώντας τα.

Όμηρος

Είναι ο μεγαλύτερος αρχαίος Έλληνας επικός ποιητής. Λέγεται ότι γεννήθηκε στη Χίο ή στη Σμύρνη μεταξύ του 9ου και του 8ου π.Χ. αιώνα. Ήταν πολυταξιδεμένος ραψωδός. Θεωρείται ο συγγραφέας της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, που είναι αξεπέραστα έργα του έντεχνου λόγου.

Αισχύλος

Προμηθέας Δεσμώτης

Η τραγωδία Προμηθέας Δεσμώτης γράφτηκε και διδάχτηκε μεταξύ των ετών 470 και 475 π.Χ. Ο σχετικός μύθος έχει αρκετές παραλλαγές. Σύμφωνα με την πιο γνωστή, ο Προμηθέας, για να βοηθήσει τους ανθρώπους, έκλεψε από τον Ήφαιστο τη φωτιά και τους την έδωσε, διδάσκοντάς τους παράλληλα τις επιστήμες και τις τέχνες. Ο Δίας, για να τον τιμωρήσει, τον έδεσε στο όρος Καύκασο κι έστελνε κάθε μέρα έναν αετό να του τρώει το συκώτι. Τον Προμηθέα τον ελευθέρωσε ο Ηρακλής.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Δέστε, θεός, από θεούς, πώς πάσχω*.

***πάσχω**: υποφέρω

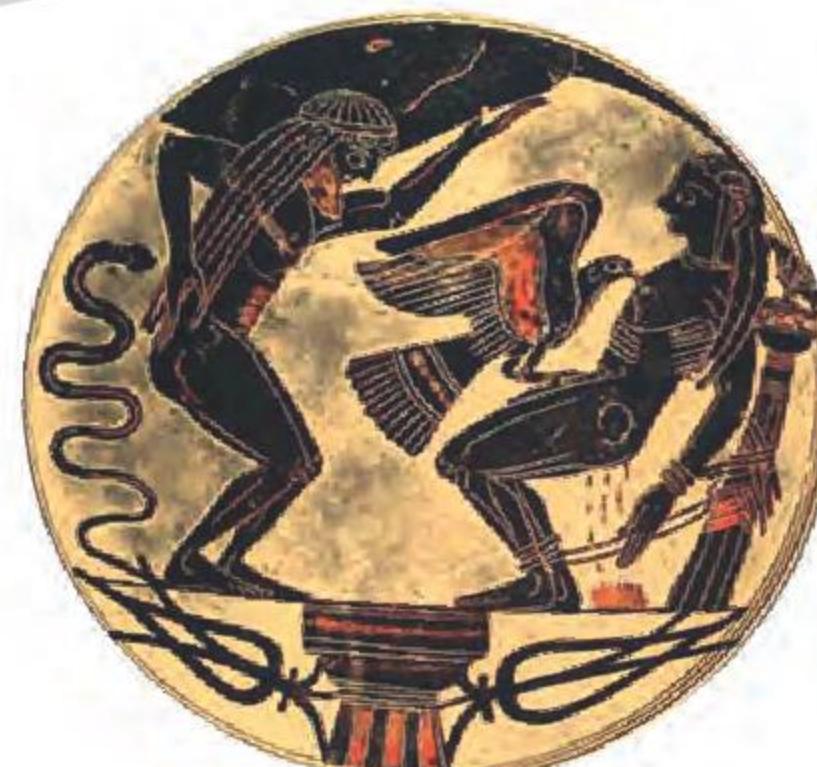
* **πυρός** (το πυρ):
φωτιάς

* **πάσα** (ο πας, η πάσα,
το παν): καθεμιά

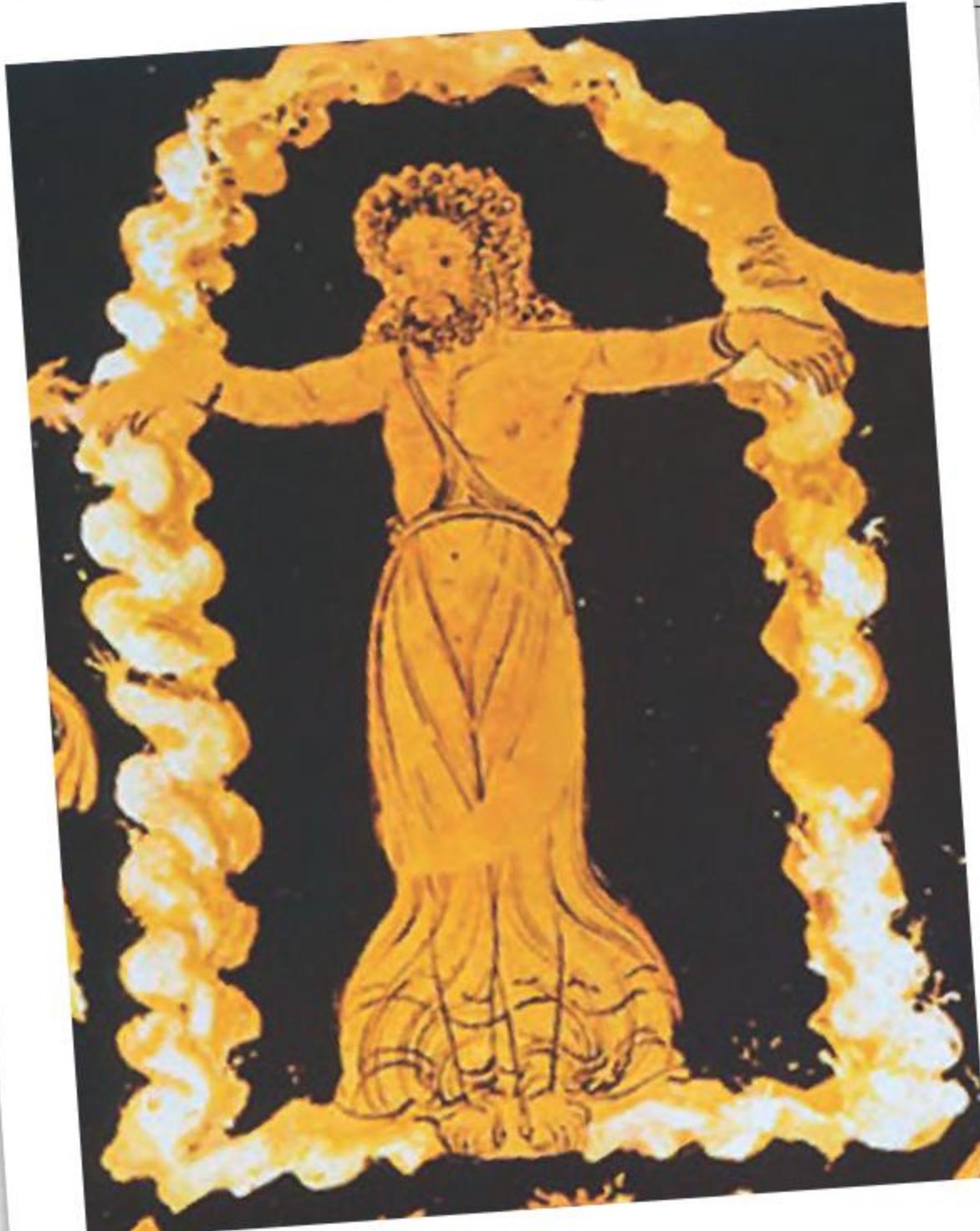
Χάρισα στους θνητούς ο δύστυχος τα θεία δώρα
και μπήκα στης ανάγκης το ζυγό.
Έκλεψα κι έκρυψα σε ξύλο κουφωτό
το σπόρο του πυρός*, το δάσκαλο
για πάσα* τέχνη των θνητών, προίκα μεγάλη.
Για τέτοιο κρίμα πληρώνω μετέωρος
στην ερημιά, καρφωμένος σε τούτο το βράχο.

Με βλέπετε τον άμοιρο θεό δεσμώτη,
τον εχθρό του Διός, το μισημένο
απ' όλους τους θεούς, αυτούς
που στην αυλή του Διός συχνοδιαβαίνουν.
Γιατί πολύ τον άνθρωπον αγάπησα.

μετάφραση: Κ.Χ. Μύρης

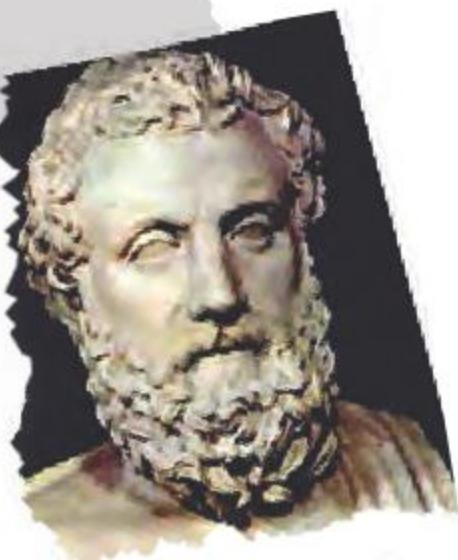
Ο Άτλας κρατώντας τον ουράνιο θόλο κοιτά τον Προμηθέα, δεμένο σε πάσσαλο, και τον αετό που του τρώει το συκώτι. Παράσταση ζωγραφισμένη στο εσωτερικό ανοιχτού αγγείου (κύλικα). Γύρω στο 550 π.Χ.

Η λύτρωση του Προμηθέα από το μαρτύριό του. Λεπτομέρεια παράστασης ζωγραφισμένης σε μεγάλο αγγείο, ειδικό για το ανακάτεμα του κρασιού με νερό (κρατήρας). 350-325 π.Χ.

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

- Γιατί ο Προμηθέας ονομάζει τη φωτιά «δάσκαλο για πάσα τέχνη των θνητών»; Πώς αλλιώς την αποκαλεί;

Αισχύλος

(Αθήνα 525 π.Χ. - Γέλα Σικελίας 456/455 π.Χ.)

Είναι ένας από τους τρεις μεγάλους τραγικούς ποιητές της αρχαιότητας. Αναφέρεται ως ο «πατέρας της τραγωδίας». Στα έργα του κέντρο είναι ο άνθρωπος που ενδιαφέρεται για τα κοινά και για την πατρίδα του. Έζησε μια δύσκολη εποχή, όταν η Αθηναϊκή δημοκρατία δοκιμαζόταν από την τυραννία, από ανίκανους πολιτικούς και από εξωτερικούς εχθρούς. Πήρε μέρος σε πολέμους κατά των Περσών. Μερικές από τις τραγωδίες του που έχουν σωθεί είναι: *Πέρσες*, *Προμηθέας Δεσμώτης*, *Ικέτιδες*, *Επτά επί Θήβας*, *Ορέστεια* (Αγαμέμνων, Χοηφόροι, Ευμενίδες). Η συμβολή του στην ανάπτυξη της τραγωδίας υπήρξε μεγάλη. Πρόσθεσε στα έργα του και δεύτερο ηθοποιό, δίνοντας έτσι μεγαλύτερο ενδιαφέρον στη θεατρική πράξη.

Νικηφόρος Βρεττάκος

Προμηθέας ή το παιχνίδι μιας μέρας

Το απόσπασμα που θα διαβάσετε είναι από το ομώνυμο έργο του Νικηφόρου Βρεττάκου, εμπνευσμένο από την τραγωδία του Αισχύλου *Προμηθέας Δεσμώτης*.

* η βουλή*: η θέληση, η απόφαση, η επιθυμία

Η βουλή* μου είναι μία. Προστατέψτε αυτό το αγαθό που σας έδωσα. Προπάντων να ξέρετε πως εκείνο που λάμπει μέσα της είναι το ίδιο το μέλλον σας. Και πως, αν συμβεί να την σβήσει, φυσώντας την με όλη του την άβυσσο, ο Δίας, τότε σκότος θα πέσει σ' όλο το μέλλον σας. Ας ξεσκίζεται εκείνος λέγοντας πως η κλοπή της φωτιάς είναι τάχατε έγκλημα. Αυτή είναι η πρώτη δίκαιη πράξη.

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Γιατί η κλοπή της φωτιάς θεωρείται δίκαιη πράξη;
2. Τι συμβολίζει η φωτιά στον *Προμηθέα* του Αισχύλου (σελ. 48) και στον *Προμηθέα* του Βρεττάκου; Ποια είναι η αξία της για τον άνθρωπο;
3. Τι συμβολίζει ο Δίας;

Νικηφόρος Βρεττάκος

(Κροκεές Λακωνίας 1912 - Πλούμιτσα Λακωνίας 1991)

Σημαντικός Έλληνας ποιητής. Έγραψε, επίσης, πεζογραφήματα, κριτικές μελέτες και άρθρα. Τιμήθηκε με πολλά λογοτεχνικά βραβεία και το 1987 εκλέχτηκε ακαδημαϊκός. Πήρε μέρος στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και στην Εθνική Αντίσταση. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974) έζησε αυτοεξόριστος στην Ευρώπη. Σε πολλά ποιήματά του αναφέρεται σε ελληνικά και παγκόσμια κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα, και διαμαρτύρεται για τη φρίκη του πολέμου. Γενικά, στο έργο του μιλά με λυρισμό και τρυφερότητα για τον άνθρωπο και την αγάπη. Τα ποιήματά του έχουν συγκεντρωθεί σε τρεις τόμους. Στα πεζογραφήματά του ανήκουν *Το γυμνό παιδί*, *Μπροστά στο ίδιο ποτάμι*, *Οδύνη* κ.ά.

Δημήτρης Ποταμίτης

Τα πουλιά

Το διασκευασμένο απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από την κωμωδία του Αριστοφάνη Όρνιθες, η οποία παίχτηκε στην αρχαία Αθήνα, το 414 π.Χ. Η υπόθεση του έργου: Δυο Αθηναίοι, ο Ευελπίδης και ο Πισθέταιρος, απογοητευμένοι από τη ζωή της πόλης, ψάχνουν έναν ήσυχο τόπο. Πηγαίνουν στη χώρα των πουλιών, ιδρύουν μαζί μ' αυτά μια φανταστική πολιτεία, την Ουρανούπολη (Νεφελοκοκκυγία, όπως τη λέει ο Αριστοφάνης) και γίνονται κυρίαρχοι των πάντων, θεών και ανθρώπων.

Γεωμέτρης : Χαίρετε. Έρχομαι απ' τη γη.

Πισθέταιρος : Καλωσόρισες, τι γυρεύεις;

Γεωμέτρης : Ήρθα με αποστολή. Να γεωμετρήσω τον αέρα. Να χωρίσω την πόλη σας σε οικόπεδα και δρόμους...

Πισθέταιρος : Μπα μπα! Κι αυτό που κρατάς τι είναι;

Γεωμέτρης : Χάρακες του αέρα. Γιατί ο αέρας μοιάζει στο σχήμα μ' ένα φούρνο. Εγώ λοιπόν θα βάλω από πάνω τον καμπύλο χάρακά μου και μέσα ένα διαβήτη. Θα μετρήσω κατόπιν μ' έναν ίσιο χάρακα καθέτως κι έτσι θα επιτύχω να γίνει τετράγωνος κύκλος. Στη μέση θα 'ναι η αγορά κι οι δρόμοι για τ' αυτοκίνητα, πάνω απ' τους δρόμους για τ' αυτοκίνητα θα 'ναι οι δρόμοι για τα μηχανάκια, κάτω από τους δρόμους για τ' αυτοκίνητα και τα μηχανάκια θα 'ναι οι δρόμοι για τους πεζούς, τα εργοστάσια θα 'ναι γύρω απ' την καμπύλη, τα υπουργεία απάνω στην καμπύλη κι έξω απ' την καμπύλη, εκτός κυκλώματος, που λένε...

Πισθέταιρος : Εσύ... Έξω απ' τον κύκλο αμέσως! Φίλε, μάζεψ' τα και δρόμο, πριν σε κρεμάσω ανάποδα απ' το χάρακά σου και δεις αληθινά τότε τον τετραγωνισμό του κύκλου!*! Για κοίτα, αδερφέ μου, ακόμη δεν τη χτίσαμε την πόλη μας κι αρχίσαν οι ενοχλήσεις!

Γεωμέτρης : Μα τι πάθατε, κύριε; Πώς μιλάτε έτσι σ' έναν εκπρόσωπο του Κράτους;

Πισθέταιρος : Στην πόλη αυτή δε θέλουμε δρόμους, κύριέ μου, μήτε αυτοκίνητα, κύριέ μου, μήτε μηχανάκια, μήτε εργοστάσια, κύριέ μου, μήτε υπουργεία, κύριέ μου, μήτε γεωμέτρες, κύριέ μου, κατάλαβες; Εδώ έχουμε έναν πολύ ωραίο νόμο, ξέρεις: Να σπάμε στο ξύλο τους αλήτες!

Γεωμέτρης : Να τα μαζεύω τότε.

*τετραγωνισμός
του κύκλου: άλυτο
πρόβλημα

Β'. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων

* οι μπάντες (η μπάντα): ορχήστρες που περιλαμβάνουν πνευστά και ορισμένα κρουστά όργανα

* (οι) οργιές (η οργιά): μονάδες μήκους ίσες με το άνοιγμα των χεριών

Πισθέταιρος : Δεν ξέρω αν θα προφτάσεις! Οι ξυλιές φτάσανε κιόλας! (Τον δέρνει.)

Γεωμέτρης : Οχ! Οχ!

Πισθέταιρος : Εγώ σε προειδοποίησα. Μπρος! δρόμο. Άμε να χαρακώσεις άλλο μέρος! (Ο Γεωμέτρης φεύγει, μπαίνει ο Εφοριακός.)

Εφοριακός : Οι επίσημοι να με υποδεχτούνε! Πού είναι οι μπάντες*;

Πισθέταιρος : Ποιος είναι πάλι ετούτος;

Εφοριακός : Είμαι εφοριακός και ήρθα εδώ στην Ουρανούπολη...

Πισθέταιρος : Και ποιος σε στέλνει;

Εφοριακός : Έγγραφο, μια διαταγή να διενεργήσω έλεγχο...

Πισθέταιρος : Ωραία. Δε μου λες; Πόσα θέλεις για να φύγεις αμέσως και να πεις πως έκανες τον έλεγχό σου;

Εφοριακός : Αυτό πολύ μ' αρέσει! Δωροδοκείς, μα έχε χάρη που είσαι γλυκούλης! Ένα... χιλιαρικάκι;

Πισθέταιρος : Πολλά είναι...

Εφοριακός : Οκτώ κατοστάρικα;

Πισθέταιρος : Πολλά, πολλά...

Εφοριακός : Πέντε;

Πισθέταιρος : (Τον μουντζώνει.) Πάρ' τα!

Εφοριακός : Είμ' εφοριακός και με μουντζώνεις; Διαμαρτύρομαι!

Πισθέταιρος : Βρε ουστ από δω! (Ο εφοριακός βγαίνει. Από μακριά έρχεται ο αγγελιοφόρος).

Πουλί 1 : Πι πι πι πι πι...

Πισθέταιρος : Ποιος θέλει, καλέ, να κάνει τσίσα;

Πουλί 1 : Πι πι πι πι, Πισθέταιρε...

Πισθέταιρος : Παρών!

Πουλί 1 : Χτίστηκε το τείχος...

Πισθέταιρος : Μπράβο!

Πουλί 1 : Σπουδαίο έργο. Εκατό οργιές* ψηλό.

Πισθέταιρος : Έλα! Και ποιοι το χτισαν τόσο ψηλό το τείχος;

Πουλί 1 : Πουλιά, ποιοιάλλοι. Τριάντα χιλιάδες γερανοί από τη Λιβύη κουβάλησαν τις πέτρες. Δέκα χιλιάδες λελέκια ζύμωναν τη λάσπη. Τα πουλιά των ποταμών κουβάλησαν το νερό. Οι χήνες με τα πλατιά ποδάρια τους ζύμωναν τον πηλό. Για μαραγκοί ήταν οι πελεκάνοι. Πελεκούσαν με τα ράμφη τους τα ξύλα κι έφτιαξαν τις πύλες. Όλα τώρα λειτουργούν ρολόι!...

Πισθέταιρος : Μα τι βλέπω! Μπα, τι είν' αυτή η φτερωτή γυναίκα που προσγειώθηκε μπροστά μας; Έι, εσύ ποια είσαι; Την ταυτότητά σου.

Ίριδα : Έρχομαι απ' την αυλή των θεών του Ολύμπου.

Πισθέταιρος : Και ποια είσαι;

Ίριδα : Η θεά Ίριδα!

Πισθέταιρος : (Στο μαντατοφόρο): Να τη συλλάβεις!

Ίριδα : Εμένα;

Πισθέταιρος : Εσένα βέβαια. Αφού μπήκες παράνομα στη χώρα.

Ίριδα : Καλέ, τι λέει αυτός;

Πισθέταιρος : Την πάπια μου κάνεις;

Ίριδα : Την πάπια; Ποια πάπια;

Πισθέταιρος : Έχεις παρουσιαστεί, παιδί μου, στην αστυνομία των γερακιών; Σου βάλαν σφραγίδα στο διαβατήριο οι χήνες;

Ίριδα : Ποια σφραγίδα μου κοπανάς; Είμαι θεά! Έχω το διπλωματικό ελεύθερο, που λένε.

Πισθέταιρος : Αυτά που ήξερες, να τα ξεχάσεις! Χωρίς άδεια παραμονής να γυρνάς στον εναέριο χώρο ξένου κράτους! Θα πληρώσεις πρόστιμο γι' αυτό...

Ίριδα : Εσύ θα το πληρώσεις, που μιλάς έτσι σε μια θεά...

Πισθέταιρος : Εσύ θεά;

Ίριδα : Και βέβαια!

Πισθέταιρος : Τώρα πια εκθρονίστηκες, δεν το πήρες χαμπάρι; Θεές τώρα μόνο η αηδόνα, η χελιδόνα, η πέρδικα κι η περιστέρα!

Ίριδα : Ανόητε, ανόητε, ανόητε! Στάχτη θα σε κάνει ο μπαμπάς μου ο Δίας!

Πισθέταιρος : Στάχτη; Καλύτερα. Κι εγώ απ' τη στάχτη θα ξεφυτρώσω σαν το φοίνικα, το μυθικό πουλί! Στην έφερα. Όχι θα μου τη φέρεις, πουλάδα!... (Η Ίριδα θυμωμένη φεύγει.)

Πουλί 2 : Πισθέταιρε, σοφότατε, πάνσοφε, σπουδαίε και δοξασμένε, φέρνω διπλό χαρούμενο μαντάτο! Πρώτα πρώτα, με το χρυσό στεφάνι αυτό σε στεφανώνουν όλα τα έθνη της γης, τιμώντας τη σοφία σου. Η ανθρωπότητα απ' άκρου σ' άκρον δέχτηκε τα πουλιά κι αυτά λατρεύει σαν θεούς. Μάλιστα, μια νέα μόδα εξαπλώθηκε στη γη: Η πουλομανία! Οι άνθρωποι ξεσηκώνουν τους τρόπους των πουλιών σε όλα. Μύγες χάφτουν τα πουλιά; Μύγες χάφτουν κι οι άνθρωποι. Τα παιδιά στο σχολείο δε γράφουν πια το αλφάβητο παρά ορνιθοσκαλίσματα σαν τις κότες, κι όλοι παίρνουν ονόματα πουλιών! Η κ. Παγώνα, ο κ. Περδίκης! Κι αν πεις για τα τραγούδια τους, όλο για πουλιά μιλάνε: το σπουργιτάκι, η γερακίνα, το άσπρο μου περιστέρι, το είμ' αϊτός χωρίς φτερά, ο γλάρος! Οι κοπελιές κουνιούνται σαν σουσουράδες. Κι όλοι θέλουν φτερά για να πετάξουν!

Πισθέταιρος : Ας κάνουν ωραίες πράξεις, πες τους, και θα πετάξουν από χαρά και ευτυχία! Τι άλλο όμως έχεις να μου πεις;

Πουλί 2 : Οι θεοί έστειλαν πριν λίγο μήνυμα πως μας παραδίνουνε την εξουσία!

Πισθέταιρος : Τι λες!

Β'. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων

- Πουλί 2* : Ζητούν να κάνουμε ειρήνη. Και τα πουλιά ας κυβερνούν τον κόσμο. Να τον κυβερνήσουν δίκαια τουλάχιστο...
- Πισθέταιρος* : Ειρήνη! Επιτέλους πια. Ειρήνη! Και Δικαιοσύνη! Αυτοί πια να 'ναι νόμοι των πουλιών και των ανθρώπων!
- Πουλιά* : Κάντε θέση, κάντε θέση να χορέψω εγώ στη μέση.
- Πισθέταιρος* : Ποπό τι ομορφιές και κάλλη αχ κι έχω χαρά μεγάλη.
- Πουλιά* : Απ' τον άνθρωπο ετούτον τα πουλιά έχουν δει τον πλούτο.
- Πισθέταιρος* : Τώρα για την Πουλοχώρα έφτασε η μεγάλη ώρα.
- Πουλιά* : Γιατί τα πουλιά γνωρίζουν τώρα πια τι αξίζουν.
- Πισθέταιρος* : Κι έτσι το έργο μας τελειώνει μου το λέει στ' αυτί τ' αηδόνι.
- Πουλιά* : Τώρα σπίτια σας να πάτε και να 'χετε ό,τι αγαπάτε!

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

- Στις διασκευές λογοτεχνικών έργων ο συγγραφέας-διασκευαστής, ανάμεσα σε άλλες παρεμβάσεις που κάνει (π.χ. συντόμευση ή και αύξηση του μεγέθους του κειμένου), κρατάει βασικά στοιχεία της πρωτότυπης αφήγησης, προσθέτει όμως και δικά του, κυρίως σύγχρονα στοιχεία από την καθημερινότητα και γενικά την κοινωνική ζωή. Ποια στοιχεία νομίζετε ότι πρόσθεσε ή άλλαξε ο Δημήτρης Ποταμίτης;
- Ποια σύγχρονα θέματα και προβλήματα θίγονται στο κείμενο;
- Μπορείτε να βρείτε το βιβλίο του Ποταμίτη *Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη*, όπου περιέχονται «Τα πουλιά», και να διαβάσετε την κωμωδία στην ολοκληρωμένη της μορφή. Να σκηνοθετήσετε και να παίξετε το έργο, προσθέτοντας κι άλλους ρόλους.

Δημήτρης Ποταμίτης

(Κύπρος 1945 - Πειραιάς 2003)

Ήταν σκηνοθέτης, ηθοποιός και ποιητής· δημιουργός του Θεάτρου Έρευνας και της παιδικής σκηνής του. Έγραψε, έπαιξε και σκηνοθέτησε πολλά έργα για παιδιά, από το 1973. Το έργο *Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη* έχει παρουσιαστεί σε άλλες δώδεκα χώρες. Άλλα έργα του: Τα θεατρικά *To λουρί του Σωκράτη*, *Ένα δέντρο που το λένε Νικόλα*, τα οποία αναφέρονται στο οικολογικό πρόβλημα και σε άλλα σύγχρονα ζητήματα. Επίσης, *Ta ανάποδα παραμύθια*, όπου δίνει διαφορετικές εκδοχές σε γνωστές ιστορίες.

Γιάννης Τσαρούχης
(1910-1989)

Ζωγράφος και σκηνογράφος. Αφομοίωσε με πρωτότυπο τρόπο επιδράσεις από τη βυζαντινή τέχνη, το λαϊκό θέατρο σκιών, αλλά και από σημαντικούς Ευρωπαίους ζωγράφους.

Γιάννη Τσαρούχη, Σπουδές κοστουμιών για την πρώτη παράσταση των Ορνίθων του Αριστοφάνη
(λεπτομέρεια, Οι Έλληνες ζωγράφοι, εκδ. Μέλισσα)

Δημοτικό τραγούδι

Της ξενιτιάς

Η ξενιτιά για πολλές δεκαετίες αποτέλεσε μάστιγα του λαού μας. Άλλοτε ο σκληρός κατακτητής, άλλοτε ανάγκες της ζωής και άλλοτε λόγοι εργασίας ανάγκαζαν τους νέους, το πιο ζωντανό τμήμα του πληθυσμού, να φεύγουν για πολλά χρόνια, πολλές φορές και παντοτινά από την πατρική τους γη. Ο λαός εξωτερίκευσε την πίκρα του με τραγούδια ειδικά πλασμένα για την ξενιτιά, γεμάτα πόνο αλλά και κρυφή ελπίδα και αξιοπρέπεια τραγούδια που έχεις την αίσθηση ότι συνοδεύονται από βουβό κλάμα.

* να πα: να πάω

* ξιστρώνει (ξιστρώνω):
ξεστρώνει

* ούλοι: όλοι

* νερό: νερό

Θέλω να πα* στην ξενιτιά να κάμω τριάντα ημέρες
και η ξενιτιά με γέλασε και κάνω τριάντα χρόνους.
Περικαλώ σε, ξενιτιά, αρρώστια μη μου δώσεις.
Η αρρώστια θέλει πάπλωμα, θέλει παχύ στρωσίδι,
θέλει μανούλας γόνατα, θέλ' αδερφής αγκάλες,
θέλει πρώτες ξαδέρφισσες να κάθονται κοντά σου,
θέλει και σπίτι να είν' πλατύ, να στρώνει, να ξιστρώνει*.
Όσο 'χει ο ξένος την υγειά, ούλοι* τον αγαπάνε.
Μα 'ρθε καιρός κι αρρώστησε βαριά για να πεθάνει·
κι ο ξένος αναστέναξε και η γης αναταράχτη:
— Να είχα νερό* απ' τον τόπο μου και μήλ' απ' τη μηλιά μου,
σταφύλι ροδοστάφυλο απ' την κληματαριά μου.

Ερωτήσεις:

1. Πώς νιώθει ο ξένος του δημοτικού τραγουδιού και γιατί;
2. Ποιες διαφορές βρίσκετε ανάμεσα στην ξενιτιά που περιγράφεται στο τραγούδι και τη σημερινή;
3. Πώς βλέπετε να αντιμετωπίζονται οι μετανάστες στις μέρες μας και ποια γνώμη έχετε για την αντιμετώπιση αυτή;

Αγγελική Βαρελλά

Δρακοπαραμύθι

Μια φορά κι έναν καιρό, αλλά μπορεί και σήμερα, ήταν ένας δράκος που δεν είχε μήτε όνομα μήτε και δουλειά.

Οι παροιμίες λένε πως, όταν δεν έχει κανείς δουλειά, σκέφτεται κακά πράγματα.

Έτσι έγινε και μ' αυτό το δράκο, που τον φώναζαν Δράκο, γιατί δεν είχε άλλο όνομα.

Καθισμένος με τις πιτζάμες του κάθε μέρα, κάθε μέρα, κάθε μέρα, μπροστά στην έγχρωμη τηλεόραση, παρακολουθούσε όλα τα σίριαλ. Κι εκεί που καθόταν, σκέφτηκε: «Δεν κάνω μια συμμορία;».

Να, γι' αυτό είναι σοφές οι παροιμίες.

Και πώς θα την έκανε τη συμμορία ο δράκος, που τον έλεγαν Δράκο, γιατί δεν είχε άλλο όνομα; Μα δεν είχε κανένα πρόβλημα. Θα το αντέγραφε από την τηλεόραση. Κάθισε λοιπόν, είδε πολλές τέτοιες ταινίες και πήρε ένα σωρό ιδέες.

Μετά, φόρεσε το στενό του το μπλούτζιν, έβαλε και το πουκαμισάκι με τη μάρκα στο τσεπάκι, έχωσε στις τσέπες του δυο πιστόλια, ανέβηκε σε μια μοτοσικλέτα γιαπωνέζικη και να σου τον στέκι των δράκων.

Το στέκι των δράκων δεν ήταν σπηλιά, κάθε άλλο. Ήταν μια ωραία ντισκοτέκ με χιλιάδες χρωματιστά φώτα και χορευτική μουσική. Την έλεγαν «Ντρακοντισκοτέκ», γιατί οι δράκοι τρελαίνονται για ξένες γλώσσες.

Ο δράκος, που τον έλεγαν Δράκο, γιατί δεν είχε άλλο όνομα, πλησίασε ένα μαυριδερό νεαρό, που τον έλεγαν Νέφος, Νεφ για συντομία.

(Το καλό που σας θέλω μην ψάξετε να βρείτε πότε γιορτάζει, για να του στείλετε λουλούδια. Το όνομά του δεν υπάρχει στο εορτολόγιο).

- Γεια σου, Νεφ, είπε ο Δράκος. Τί κάνεις; Τί νέα;
- Να, εδώ. Μόνιμος κάτοικος της Αθήνας!
- Πάλι την «αιθαλομίχλη σου» φοράς;
- Είναι το πιο βολικό μου κοστούμι, αποκρίθηκε ο Νεφ. Δεν το βγάζω από πάνω μου με τίποτα.
- Ναι, αλλά οι κάτοικοι της Αθήνας είναι θυμωμένοι μαζί σου.
- Και λοιπόν; Εγώ σπάω την πλάκα μου και τραγουδώ.
- Τι τραγουδάς δηλαδή;
- Το «Α-θή-ή-να, Α-θή-ή-να, χαρά της γηης, και της αυγηής, μικρό γαλά-ά-ά-άζιο κρί-ί-ί-ίνο!
- Και δεν είναι άδικο να τραγουδάς και να σπας πλάκα μόνος σου;
- Και τι θες να κάνω;

— Να κάνουμε μια συμμορία, να σπάμε πλάκα και να τραγουδάμε όλοι μαζί.

— Βαριέμαι, μωρέ. Καλά είμαι βολεμένος πάνω από την πόλη.

— Έλα τώρα, Νεφ. Μη μου χαλάς το χατίρι. Θα πέσει πολύ γέλιο, σου λέω. Θα μας δείξει και η τηλεόραση.

— Η τηλεόραση; Χμμμ. Πολύ ενδιαφέρον αυτό. Άμα είναι έτσι, αλλάζει το πράμα.

— Ξέρεις άλλους δράκους που να θέλουν να σπάσουν πλάκα με τους ανθρώπους;

— Ουουουουου! Ένα σωρό!

— Για πες έναν.

— Τον Ντεσιμπέλ, καλέ, αυτόν εκεί που φοράει ακουστικά και κάνει τάχατες πως αγαπάει τη μουσική. Να σου ανέβει αυτός στη μοτοσικλέτα και να μαρσάρει μέχρι να ξεκινήσει... Χμ! και ύστερα να φεύγει σα βολίδα, να μετανιώνεις που γεννήθηκες με αυτιά. Εμείς εδώ τον λέμε Ντεσιμπέλ των θορύβων. Πώς λένε οι άνθρωποι: Η μαρκησία των αγγέλων; Κάπως έτσι.

— Καμιά δράκαινα ξέρεις;

— Πφφφ! Άλλο τίποτα. Καλά, εσύ πού ζεις; Δεν ξέρεις τη Ρυπανσίν, τη Χουλιγκάνα, τη Χωματερόλ;

— Εεε, ξέρεις, εγώ βλέπω πολύ τηλεόραση...

— Έτσι πες μου, κουρκούτιανες*! Καλά, μωρέ Δράκε, θα σου τις συστήσω εγώ. Όπου να 'ναι θα 'ρθουν να σου πουν ιστορίες με τους ανθρώπους να σκάσεις στα γέλια. Εκείνη η Ρυπανσίν δεν έχει το θεό της. Ξαπλώνει τις αρίδες* της στην ακρογιαλιά, δεν αφήνει τους ανθρώπους να κολυμπήσουν, παίζει πεντόβολα* με τα κονσερβοκούτια, βάζει στα μούτρα της βρομιές και ντύνεται με σακούλες νάιλον. Χα χα χα!

Ο Νεφ κατέβασε μονορούφι μια κόκα κόλα και συνέχισε:

— Η Χωματερόλ, που τ' όνομά της θυμίζει προφιτερόλ, κόντεψε μια μέρα να μας μείνει στα χέρια από τα πολλά γέλια. Ξάπλωσε, που λες, σε μια πλαγιά, άνοιξε το στόμα της σαν πηγάδι, κι οι άνθρωποι σαν ηλίθιοι πήγαν και τη χόρτασαν με δροσερά, ζουμερά φρούτα. Έσκασε από το πολύ φαΐ, μα κόντεψε να σκάσει και από τα γέλια, όταν τους άκουσε να παραπονιούνται πως πεθαίνουν εκατομμύρια παιδιά από την πείνα... Χα χα χα! Μεγάλη πλάκα, σου λέω.

— Αυτή η Χουλιγκάνα, που λες, είναι νέα;

— Πολύ νέα. Αυτή είναι θεότρελη και τα κάνει όπου πάει γης μαδιάμ! Κάθε Κυριακή πηγαίνει στα γήπεδα πρώτη και καλύτερη. Σπάζει καμιά εκατοστή καρέκλες για γούστο, πετά μερικά μπουκάλια στα κεφάλια των φιλάθλων, τους τσαλαπατά, βρίζει, κατεβάζει τα κάγκελα, πυροβολεί, όταν της έρθει το κέφι, και σκάει στα γέλια, όταν οι άνθρωποι διορθώνουν τις ζημιές, αφού είναι γνωστό ότι την άλλη Κυριακή πάλι τα ίδια θα κάνει. Χα χα χα!

Μέχρι το βράδυ η συμμορία ήταν έτοιμη. Αλίμονο τώρα! Χα!

* **κουρκούτιανες**
(κουρκούτιαίνω
ή κουρκούτιάζω):
χάζεψες, έχασες το
μυαλό σου

* **τις αρίδες** (η αρίδα):
τα πόδια

* (τα) **πεντόβολα**:
παιδικό παιχνίδι με
πέτρες ή βόλους

Εκτός από το δράκο, που τον έλεγαν Δράκο, γιατί δεν είχε άλλο όνομα, όλοι οι συμμορίτες-δράκοι είχαν παράξενα ονόματα: Νεφ, Ρυπανσίν, Χωματερόλ, Ντεσιμπέλ, Πεινάν, Πυρκαγέισον, Ανερζί, Χουλιγκάνα, κι όλα έφερναν προς το ξενικό, για να μοιάζουν πιο ευρωπαϊκά.

Η Πυρκαγέισον εξαφάνιζε τη μέρα πέντε με έξι δάση. Η Ανερζί γυρνούσε λυγιστή και κουνιστή στους δρόμους κι έπαιρνε το ψωμί των ανθρώπων, η Πεινάν τουμπάνιαζε* τις κοιλιές των παιδιών κι ο Νεφ εξαφάνιζε τα γαλανά σύννεφα και τα αγγελάκια, που το βάζαν στα πόδια τρομαγμένα.

Τέτοια παιχνίδια έπαιζαν οι δράκοι με τους ανθρώπους και κάθε βράδυ μαζεύονταν στην «Ντρακοντισκοτέκ», τα έλεγαν κουτσοπίνοντας και δώσ' του χάχανα και δώσ' του γέλια. Ε, λοιπόν, οι άνθρωποι ήταν πιο χαζοί από τους δράκους, που σ' όλα τα παραμύθια τους παρουσιάζουν για βλάκες.

*τουμπάνιαζε (τουμπανίαζω): φούσκωνε

Αγήνωρα Αστεριάδη, Αθήνα, καυσαέρια
(λεπτομέρεια, Αγήνωρ Αστεριάδης Ζωγραφική – Χαρακτική,
Δήμος Αθηναίων – Δήμος Λάρισας)

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

- Ποια προβλήματα θέτει το σύγχρονο αυτό παραμύθι;
- Αν το κείμενο σας έκανε να γελάσετε, τι είναι αυτό που προκαλεί το γέλιο;
- Να δημιουργήσετε τους δικούς σας ήρωες και να γράψετε μια ιστορία που να αναφέρεται στα προβλήματα του τόπου όπου ζείτε.
- Να διασκευάσετε το κείμενο για το θέατρο, να το παίξετε και να το βιντεοσκοπήσετε.
- Να πάρετε συνέντευξη από τη συγγραφέα.

Αγγελική Βαρελλά
(Θεσσαλονίκη 1930)

Σπούδασε αρχαιολογία. Έχει ασχοληθεί με όλα τα είδη του πεζού λόγου. Τα βιβλία της αναφέρονται στο φυσικό και οικολογικό περιβάλλον, στην αρχαιοκαπηλία, στη βία στα γήπεδα, σε θέματα μυθολογίας· είναι αισιόδοξα, γεμάτα φαντασία και χιούμορ. Μερικά μόνο απ' αυτά είναι τα ακόλουθα: *Φιλενάδα φουντουκιά μου, Αρχίζει το ματς, Σε δυο τρελά ημίχρονα, Έξι εναντίον ενός.*

Τζιάννι Ροντάρι

Περιπέτεια με την τηλεόραση

Ενα βράδυ ο κύριος Βερούτσι γύρναγε από τη δουλειά του. Ο κύριος Βερούτσι μπορεί να τανε υπάλληλος του ταχυδρομείου, μπορεί όμως και οδοντογιατρός. Δεν μπορούμε να τον κάνουμε και ό,τι θέλουμε. Να του βάλουμε μουστάκια; Γένια; Άντε, ας έχει μουστάκια και γένια. Ας προσπαθήσουμε να φανταστούμε πώς είναι ντυμένος, πώς περπατάει, πώς μιλάει. Τώρα μιλάει με τον εαυτό του... Ας κρυφακούσουμε τι λέει.

— Επιτέλους, γυρνάω σπίτι... Σπίτι μου, σπιτάκι μου και σπιτοκαλύβακι μου. Δεν μπορώ άλλο. Είμαι ψόφιος. Κόσμος... κυκλοφορία... Τώρα θα μπω στο σπίτι μου, θα κλειδώσω την πόρτα κι ο κόσμος ολόκληρος απέξω. Αυτό τουλάχιστον μπορώ να το κάνω. Να 'μαι, έφτασα... Επιτέλους μόνος... Τι καλά... Πρώτο, δρόμο η γραβάτα... Δεύτερο, οι παντούφλες μου... Τρίτο, ανάβω την τηλεόραση... Τέταρτο, η πολυθρόνα μου, το σκαμνάκι για τα πόδια, το τσιγάρο... Αχ, τώρα είμαι με το βασιλιά γενιά*. Και, προπάντων, είμαι μόνος... μόνος... Μα συ ποια είσαι; Από πού ξεφύτρωσες;

Μια νόστιμη κοπέλα χαμογελούσε κι έσταζε μέλι* στον κύριο Βερούτσι. Πριν λίγο δεν υπήρχε, τώρα στεκότανε κει δα και διόρθωνε το κολιέ που φορούσε στο λαιμό της.

— Δε με γνωρίσατε, κύριε Βερούτσι; Είμαι εκφωνήτρια της τηλεόρασης. Την ανάψατε και να 'μαι. Θα σας πω τις τελευταίες ειδήσεις.

Ο κύριος Βερούτσι διαμαρτυρήθηκε:

— Ναι, μα σεις δεν είστε μέσα στην τηλεόραση αλλά στο σπίτι μου και κάθεστε στον καναπέ μου.

— Το ίδιο δεν κάνει; Κι όταν είμαι μέσα στην τηλεόραση, είμαι σπίτι σας και κουβεντιάζω μαζί σας.

— Μα πώς καταφέρατε και μπήκατε δω μέσα; Δε σας πήρα είδηση. Ή μήπως μπήκατε κρυφά;

— Αυτό είναι άλλη κουβέντα... Τώρα θέλετε ν' ακούσετε τα νέα ή όχι;

— Τέλος πάντων..., ας ακούσουμε τι θα πείτε.

Η όμορφη κοπέλα έβαλε την καλή της φωνή κι άρχισε:

— Σε ολόκληρο το βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας συνεχίζεται το ανθρωποκυνήγι για τη σύλληψη του φοβερού ληστή που δραπέτευσε από τις φυλακές του Ρίντινγκ. Ο αρχηγός της αστυνομίας ανακοίνωσε ότι ο ληστής κατά πάσαν πιθανότητα κρύβεται στα δάση...

Κείνη τη στιγμή ο κύριος Βερούτσι άκουσε μια φωνή που δεν ήτανε της εκφωνήτριας ούτε κι έβγαινε από την τηλεόραση, αλλά κάπου μέσα από το δωμάτιο. Έλεγε λοιπόν η φωνή:

* με το βασιλιά γενιά:
δε μου λείπει τίποτε,
νιώθω άρχοντας

* έσταζε μέλι: ήταν
όλο γλύκα, ήταν πολύ
γλυκιά

— Παραμύθια!

— Ποιος είναι; πετάχτηκε ο κύριος Βερούτσι. Ποιος μίλησε;

— Ο ληστής, είπε η εκφωνήτρια, σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Κοιτάξτε, θα χει κρυφτεί κάτω από τον καναπέ.

— Παραμύθια, ξανάπε η φωνή, που θα κρυφτώ εγώ, δε θα το πω στην αφεντιά σου...

Ο κύριος Βερούτσι κοίταξε κατακεί που του φάνηκε πως ερχότανε η φωνή και είπε χωρίς πια να κρατηθεί:

— Μα ποιος του δώσε την άδεια. Ένας ληστής θα χει σίγουρα και πιστόλι. Ένας ληστής στο σπίτι μου! Είναι για να του στρίβει κανενός.

— Εσείς με προσκαλέσατε, είπε ο ληστής και βγήκε από την κρυψώνα του.

— Εγώ; Ωραίο και τούτο. Να καλέσω εγώ ληστές να μου κάνουνε επίσκεψη και να πιούμε και κανένα ποτηράκι...

— Να συνεχίσω τις ειδήσεις; ρώτησε η εκφωνήτρια.

— Γιατί όχι; απάντησε ο κύριος Βερούτσι. Είμαι περίεργος να δω πώς θα τελειώσει η ιστορία.

Και η κοπέλα πήρε κείνη την απρόσωπη φωνή, που έχουν οι εκφωνήτές όταν λένε τα νέα.

— Ο στρατηγός Μπόλο ανακοίνωσε ότι το στράτευμά του θ' αρχίσει συντόμως την επίθεση ενάντια της δημοκρατίας της Πλανάβιας και ότι ο πόλεμος δε θα λήξει πριν τα Χριστούγεννα.

— Δεν είναι ακριβώς έτσι, ακούστηκε μια άλλη φωνή, ενώ άνοιγε με θόρυβο η πόρτα ενός ντουλαπιού.

Ο κύριος Βερούτσι πετάχτηκε ξανά ολόρθος.

— Τι είναι; Α, σίγουρα θα είστε ο στρατηγός Μπόλο. Και τι γυρεύετε μέσα στο ντουλάπι;

— Δικός μου λογαριασμός, απάντησε ο στρατηγός.

— Μπορεί, μα εγώ θέλω να ξέρω, είπε ο κύριος Βερούτσι. Μπόμπες... Μπόμπες στο ντουλάπι μου!... Θα θελα να ξέρω τι σχέση έχω εγώ με πόλεμο...

Ο στρατηγός Μπόλο γέλασε κοροϊδευτικά.

— Η δουλειά μου, αγαπητέ κύριε, είναι να οδηγήσω τα στρατεύματά μου και να καταλάβω την Πλανάβια κι όχι να απαντώ στις ερωτήσεις σου. Έλεγα στη δεσποινίδα από δω πως η ανακοίνωσή μου ερμηνεύτηκε στραβά. Είπα ακριβώς αυτά τα λόγια: Ο πόλεμος θα τελειώσει πριν τα Χριστούγεννα, γιατί εγώ θα κατατροπώσω τους Πλανάβιους, έναν έναν, θα κάνω στάχτη την πολιτεία τους και τα χωράφια τους και η γη τους θα μετατραπεί σε έρημο.

Τότε πετάχτηκε κι ο ληστής να πει το λογάκι του.

— Τι αγαθή ψυχούλα! Και μένα, έναν κλεφταράκο της συμφοράς, με κυνηγάει ολόκληρη η Μεγάλη Βρετανία. Θέλετε να μάθετε ποιος από τους δύο μας είναι ο αληθινός ληστής...

— Κι εγώ θέλω να μάθω, ξεφώνισε ο κύριος Βερούτσι, πότε θα ξε-

***παραβίαση της στέγης:** η είσοδος κάποιου στο σπίτι μας με τη βία (οι νόμοι προστατεύουν το οικογενειακό άσυλο από κάθε μορφή παραβίασης)

***ξέπνοος:** ξεψυχισμένος

κουμπιστείτε όλοι από δω μέσα' κι εσύ, δεσποινίς εκφωνήτρια, κι εσύ, κύριε ληστή, κι εσύ, κύριε στρατηγέ... Αυτό είναι το σπίτι μου και θέλω να μείνω μόνος! Ό,τι λέτε και κάνετε σεις, στα παλιά μου τα παπούτσια. Θα βρω τον τρόπο να σας πετάξω έξω. Θα φωνάξω την αστυνομία και θα σας κολλήσω την κατηγορία: παραβίαση της στέγης*. Εντάξει; Θα τηλεφωνήσω ακόμα και στους χωροφύλακες και στους αστυφύλακες της τροχαίας και στους πυροσβέστες... Θέλω να δω αν είμαι νοικοκύρης στο σπίτι μου. Να το ξέρω...

Στο μεταξύ, όσο η εκφωνήτρια συνέχιζε να λέει τις ειδήσεις, το σπίτι του κυρίου Βερούτσι, που ήταν μοναδικός ιδιοκτήτης και ήθελε να κάθεται μονάχος χωρίς να τον ενοχλεί κανένας, άρχισε να γεμίζει λογής λογής κόσμο: Πλήθη από πεινασμένους, στρατεύματα σε πορεία, πολιτικοί πάνω στο βήμα, αθλητές που γυμναζόνταν, εργάτες που απεργούσαν, αεροπλάνα που πήγαιναν να βομβαρδίσουν... φωνές, στριγγλιές, τραγούδια, βρισιές σε όλες τις γλώσσες του κόσμου που μπερδεύονταν μέσα σε χίλιους δυο άλλους θορύβους.

— Φτάνει, ξεφώνισε ο κύριος Βερούτσι. Προδοσία. Παραβίαση της στέγης! Φτάνει! Φτάνει!

ΠΡΩΤΟ ΤΕΛΟΣ

Ξαφνικά ακούστηκε ένα επίμονο κουδούνισμα.

- Ποιος είναι;
- Ανοίξτε ή σπάμε την πόρτα.

Ευτυχώς, ήταν οι χωροφύλακες. Τους κάλεσε ένας γείτονας που είχε τρομάξει με το θόρυβο.

- Μην κινηθεί κανείς! Ψηλά τα χέρια! Ταυτότητες!
- Ευχαριστώ, αναστέναξε ο κύριος Βερούτσι κι έπεσε ξέπνοος* στον καναπέ. Σας ευχαριστώ. Πάρτε τους όλους. Να μη βλέπω κανέναν. Όλοι τους είναι ύποπτοι.
- Και τούτη η δεσποινίς;
- Κι εκείνη. Δεν είχε δικαίωμα να μου κουβαλήσει στο σπίτι μου όλη αυτή την οχλαγωγία.
- Εντάξει, κύριε Βερούτσι, είπε ο επικεφαλής των χωροφυλάκων, η ιδιωτική σας ζωή είναι απαραβίαστη. Θα τους στείλω όλους φυλακή. Μήπως θέλετε να σας ψήσω κανένα καφέ να συνέρθετε;
- Όχι, ευχαριστώ, θα τον ψήσω μόνος μου. Μόνο, καφέ χωρίς καφεΐνη, γιατί αλλιώς δε θα κλείσω μάτι όλη νύχτα.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΕΛΟΣ

Ξαφνικά... του κύριου Βερούτσι του κατέβηκε μια ιδέα... μα τι ιδέα. Μια από κείνες που στα κόμικς τις παρουσιάζουνε μ' ένα φως που ανάβει στο κεφάλι του Μίκι ή του Σούπερμαν.

Ο κύριος Βερούτσι πλησίασε σιγά σιγά την τηλεόραση χαμογελώντας

σ' όλο εκείνο τον κόσμο που τον κοίταζε με περιέργεια. Έριξε ένα τελευταίο χαμόγελο και, αφού βεβαιώθηκε πως κανένας δε θα τον εμποδίσει να κάνει αυτό που είχε στο νου του, με μια απότομη και αποφασιστική κίνηση πάτησε το κουμπί.

Η πρώτη που εξαφανίστηκε ήταν η εκφωνήτρια. Ύστερα ο ένας μετά τον άλλο χανόντανε οι ληστές, οι τραγουδιστές, οι στρατηγοί, οι αθλητές, ο στρατός, ο κόσμος. Δεν ήταν πολύ απλό;

Φτάνει να κλείσει κανείς την τηλεόραση κι όλοι είναι υποχρεωμένοι να εξαφανιστούνε, να μείνουνε έξω από την πόρτα και να σ' αφήσουνε μόνο στην ησυχία σου...

Ο κύριος Βερούτσι χαμογέλασε στον εαυτό του και άναψε την πίπα του.

ΤΡΙΤΟ ΤΕΛΟΣ

Ξαφνικά ο κύριος... ο κύριος Βερούτσι έπαψε να ξεφωνίζει σαν τρελός.
Κατάλαβε άραγε;

Ναι, κατάλαβε.

Τί να καταλάβει;

Πως δε φτάνει να κλείσεις την πόρτα σου για ν' αφήσεις απέξω όλο τον κόσμο, τα βάσανά του και τα προβλήματά του.

Και πως κανένας δεν μπορεί πραγματικά να απολαύσει τις χαρές της ζωής, όταν ξέρει —και μια τηλεόραση αρκεί για να του το μάθει— πως υπάρχουν άνθρωποι που είναι δυστυχισμένοι, υποφέρουν, πεθαίνουν κάπου κοντά ή πολύ μακριά, μα πάντα πάνω σ' αυτή τη γη που είναι μια για όλους μας, που είναι το ίδιο σπίτι για όλους μας.

απόδοση: Άλκη Ζέη

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να τελειώσει μια ιστορία. Ο συγγραφέας διαλέγει την τρίτη περίπτωση. Εσείς ποια προτιμάτε και γιατί;
2. Οι γνώμες των ανθρώπων για τα γεγονότα της ζωής είναι συχνά διαφορετικές, χωρίς υποχρεωτικά να είναι μια μόνο η σωστή και οι άλλες λάθος. Με αφορμή το κείμενο συζητήστε την παραπάνω άποψη.
3. Εάν ήσασταν υπεύθυνοι ενός τηλεοπτικού σταθμού, τι θα συμπεριλαμβάνατε στο πρόγραμμά του; Προγραμματίστε τις εκπομπές μιας μέρας.
4. Συζητήστε στην τάξη τις θετικές και τις αρνητικές επιδράσεις της τηλεόρασης.

Τζιάννι Ροντάρι

(Gianni Rodari, Ομένια Ιταλίας 1920 -
Ρώμη 1980)

Ο μεγαλύτερος σύγχρονος παραμυθάς που με το έργο του έχει συμβάλει στην ανανέωση της παγκόσμιας παιδικής λογοτεχνίας. Στοιχεία του ύφους του είναι η φαντασία και το πρωτότυπο χιούμορ. Στόχος του η δημιουργική διασκέδαση του αναγνώστη, με την ανάδειξη των κοινωνικών προβλημάτων και τον καυτηριασμό των ανθρώπινων ελαττωμάτων. Έχει τιμηθεί με το Βραβείο Άντερσεν. Μερικά από τα έργα του: *Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων*, *Μια φορά κι έναν καιρό σ' έναν πλανήτη μακρινό*, *To βιβλίο με τα λάθη*, *Παραμύθια απ' το τηλέφωνο*, *Ένα λεπτό κρεμμύδι*.

Μενέλαος Λουντέμης

Ένα παιδί μετράει τ' άστρα

Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από το πρώτο κεφάλαιο του μυθιστορήματος του Μενέλαου Λουντέμη *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα*. Παρουσιάζει ανάγλυφα τον πόθο του φτωχού παιδιού να μάθει γράμματα, καθώς και την προσπάθεια να επιτύχει τον στόχο του παρά τις αντίξοες κοινωνικές συνθήκες.

Mια μέρα κάθισε και παίδεψε το κεφάλι του. Το 'βαλε κάτω και το παίδεψε, το 'πλεξε όπως είδε να κάνουν οι γύφτοι με το καλάθι. Στο τέλος το βρήκε: Θα 'πιανε φιλία με τα βιβλία. Θα γύρευε να μάθει από κει, αυτά που του 'κρυβαν οι μεγάλοι πίσω απ' τα παραμύθια που λέγανε αυτοί οι μικροί χάρτινοι «παππούδες» που κάθονται στα γόνατά σου και σου λένε τις ιστορίες τους χωρίς καμώματα και παρακάλια.

Μα στο χωριό, που δούλευε παραπαίδι*, δεν είχε χαρτοπουλειά*. Έπρεπε, λοιπόν, να παρακαλέσει κανένα μπάρμπα απ' αυτούς που κατεβαίνανε στην πολιτεία και πουλούσανε το καλαμπόκι τους να του φέρει ένα. Και μια μέρα αυτό έγινε. Έπιασε έναν τέτοιο γερούλη, του 'βαλε στη χούφτα καναδύ μεταλλίκια* και, «σε παρακαλώ», του λέει, «αν βρεις, εκεί που πας, κανένα βιβλίο που να λέει καλές ιστορίες, πάρ' το μου. Ε; Πολύ θα σε περικαλέσω*, όμως...».

Έβαλε ο παππούς τα μεταλλίκια στην απαλάμη του, τα πασπάτεψε με το δάχτυλο, αναποδογύρισε ένα, για να δει τι έχει από κάτω... έστρωσε με το δάχτυλο τα μουστάκια του... και του τα 'δωσε πίσω. «Πάρ' τα», του λέει. «Αν τα χαρτιά λένε καλά παραμύθια... μου τα λες και μένα και ξεχρεώνουμε. Αν, πάλι, δε λένε, θα σου πάρω ένα αυτί. Ε;...». Το παιδί τρόμαξε. Ο γέρος τότε έβαλε τα γέλια... «Άιντε, άιντε... Σύχασε*...», είπε. «Δε σου παίρνω αυτί, σου παίρνω ένα μεταλλίκι. Σύμφωνοι;».

Σε τρεις μέρες του 'φερε ένα χαρτί, λίγο πιο χοντρό απ' το βαγγέλιο, και του το 'δωσε. «Το πασπάτεψα από παντού», λέει στο παιδί. «Δε βγαίνει τίποτα. Για πάρ' το εσύ, μην 'πα και σε γνωρίζει και συνεννοηθείτε».

Το παιδί τ' άνοιξε τρέμοντας. Ήταν σαν μικρό σπιτάκι, «Ιστορία Σεβάχ του Θαλασσινού» έλεγε το ξώφυλλό του. Αυτό ήταν! Το παιδί έπεσε πάνου στο βιβλίο με τα μούτρα. Και το διάβαζε, το διάβαζε ολόκληρο το χειμώνα. Το διάβαζε και ξανά το διάβαζε και πάλι το ξαναδιάβαζε, και το 'μαθε νεράκι. Κείνος ο μπάρμπας, που του το 'χε φέρει, τ' άκουε και τρέμανε τα μουστάκια του. Όμορφο βιβλίο. Μόνο που είχε μια παραξενιά. Έλεγε την ιστορία του μονάχα σ' όποιον ήθελε.

Όσπου να κλείσει κείνη η χρονιά, είχε καταπιεί κι άλλα καμιά δεκαριά βιβλία.

* (το) **παραπαίδι**: παραγιός, βοηθός τεχνίτη

* **χαρτοπουλειά** (το χαρτοπουλειό): τα χαρτοπωλεία

* **μεταλλίκια** (το μεταλλίκι): κέρματα

* **Θα σε περικαλέσω**: Θα σε παρακαλέσω

* **Σύχασε**: ησύχασε

Β'. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων

Σπύρου Παπαλουκά, *Το παιδί με τις τιράντες*
(Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη, εκδ. Adam)

Σπύρος Παπαλουκάς

(1892-1957)

Ζωγράφος που ασχολήθηκε κυρίως με την απόδοση του ελληνικού τοπίου. Το έργο του έχει επιρροές από τη βυζαντινή αγιογραφία.

Μενέλαος Λουντέμης
(Κωνσταντινούπολη 1915 - Αθήνα 1976)

Έζησε δύσκολα παιδικά χρόνια και αναγκάστηκε να εργαστεί από μικρό παιδί. Αγωνίστηκε στην Αντίσταση κατά των κατακτητών (1940) και μετά τον πόλεμο έζησε στη Ρουμανία ως πολιτικός πρόσφυγας. Τα έργα του διακρίνονται για τον λυρισμό και το έντονο συναισθηματικό στοιχείο τους: καταγράφουν τις δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες, τις οικονομικές δυσκολίες και τα προβλήματα του απλού λαού. Κυριότερα βιβλία του: *Τα πλοία δεν άραξαν*, *Καληνύχτα ζωή*, *Οι κερασιές θ' ανθίσουν* και φέτος, *Οδός Αβύσσου αριθμός 0*, *Της γης οι αντρειώμένοι*.

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Γιατί στρέφεται στα βιβλία ο ήρωας του κειμένου;
2. Να βρείτε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το παιδί στην προσπάθειά του να αποκτήσει βιβλία.
3. Αν ο ήρωας του αποσπάσματός μας επισκεπτόταν την τάξη του Τυφλοπόντικα (σελ. 120-122), τι θα έλεγε στα παιδιά που θα συναντούσε εκεί για την αξία των βιβλίων;

Αντώνης Σαμαράκης

Σ' ένα συνοριακό σταθμό

Από παιδί είχε μανία με τα τρένα. Μεγάλη μανία. Το έσκαγε από το σχολείο, με τα βιβλία παραμάσχαλα*, και πού τον έχανες, πού τον έβρισκες, στο σταθμό. Έμεναν σε μια μικρή επαρχιακή πόλη.

Τρύπωσε σε μια γωνιά κι εκεί καθόταν ώρες ολόκληρες και κοίταζε. Όχι μονάχα τα τρένα που ολοένα ερχόντουσαν και ολοένα φεύγανε, μα όλη η ατμόσφαιρα εκεί τον γοήτευε. Από το πολύ το σκασιαρχείο έμεινε στην ίδια τάξη. Η μάνα του του τις έβρεχε ταχτικά, αυτός το βιολί του.

Το όνειρό του, από τότε, δεν ήτανε να γίνει, όπως θέλανε άλλα παιδιά, αξιωματικός ή μηχανικός, μα σταθμάρχης. Ονειρευότανε τον εαυτό του σταθμάρχη στον κεντρικό σταθμό της πρωτεύουσας, με τη σκούρα μπλε στολή, με τα σιρίτια στα μανίκια, κι ένιωθε μεγάλη συγκίνηση.

Συχνάζοντας στο σταθμό, είχε μάθει από μικρός όλες τις μανούβρες που γίνονται εκεί σαν είναι να 'ρθει ή σαν είναι να φύγει ένα τρένο.

Είχε μάθει ακόμα να παρατηρεί. Να μελετάει τα πρόσωπα των ταξιδιωτών. Άλλοι φτάνανε στο σταθμό με συνοδεία συγγενείς και φίλους κι αρχίζανε οι ατέλειωτοι αποχαιρετισμοί, οι συγκινήσεις και τα ρέστα. Άλλοι πάλι ερχόντουσαν και βρίσκανε ολόκληρη υποδοχή. Και ξανά οι συγκινήσεις και τα ρέστα. Μα κείνοι που ήταν η συμπάθειά του από τότε, ήταν οι μοναχικοί ταξιδιώτες. Αυτοί που φεύγουν ή έρχονται ολομόναχοι. Σαν είναι να φύγουνε, πηδάνε στο βαγόνι τους και χάνονται εκεί μέσα. Δεν κοιτάνε από το παράθυρο, γιατί ξέρουν πως δεν είναι κανένας για να τους αποχαιρετήσει, να τους πει: «Καλό ταξίδι!». Το ίδιο σαν έρχονται. Κατεβαίνουν από το βαγόνι τους, γρήγορα γρήγορα, και τραβάνε κατευθείαν στην έξοδο. Ξέρουν πως δεν είναι κανένας για να τους πει: «Καλωσόρισες!».

Το είχε λοιπόν μεγάλο μεράκι* να γίνει σταθμάρχης. Και τίποτα, μα τίποτα, δεν μπόρεσε να τον κάνει ν' αλλάξει γνώμη. Ούτε το ξύλο που ταχτικά έτρωγε από τη μάνα του ούτε που έμεινε στην ίδια τάξη δυο φορές ούτε και μια φορά που τον τράβηξε πίσω από κάτι βαγόνια ένας σιδηροδρομικός και του έκανε χειρονομίες.

Και γίνηκε σιδηροδρομικός, μα όχι σταθμάρχης. Δεν είχε τα «τυπικά προσόντα». Δεν τα κατάφερε να τελειώσει το σχολείο. Όμως, μέρα και νύχτα, βρισκόταν στο αγαπημένο του περιβάλλον κι αυτό του έφτανε.

Τώρα που είναι συνταξιούχος, λέει να καθίσει να γράψει ένα βιβλίο με τις αναμνήσεις του. Τριάντα δύο χρόνια έκανε σιδηροδρομικός. Υπηρέτησε σε πολλούς σταθμούς, μικρούς και μεγάλους. Και είδε πολλά πράματα. Έχει ένα σωρό αναμνήσεις.

* παραμάσχαλα: κάτω απ' τη μασχάλη

* το είχε μεράκι: το επιθυμούσε πάρα πολύ

Β'. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων

Σταθμός τρένου στη Λευκωσία (1947)

Το είπε το σχέδιό του για το βιβλίο σ' ένα φίλο του, συνταξιούχο δάσκαλο, που τα κουτσοπίνουν παρέα τα βραδάκια. Το βρήκε σπουδαίο το σχέδιό του ο φίλος του. Μάλιστα του βρήκε και τον τίτλο του βιβλίου: «Απομνημονεύματα μιας μακράς σιδηροδρομικής ζωής». Κι αυτός του είπε: «Δάσκαλε, τι 'ναι τούτο; Μακρύ σα σιδερόδρομος είναι». Γελάσανε κι οι δυο τους. Και τσουγκρίσανε τα ποτήρια τους.

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

- Ποιες ερωτήσεις θα θέλατε να κάνετε στον σιδηροδρομικό, για να μάθετε γιατί διάλεξε αυτό το επάγγελμα;
- Μιλήστε για κάποιο στόχο που είχατε βάλει. Πώς καταφέρατε να τον πραγματοποιήσετε; Αν όχι, τι έφταιξε; Πώς νιώσατε στην κάθε περίπτωση;
- Αν έπρεπε να φτιάξετε μια αφίσα γι' αυτό το διήγημα, τι θα ζωγραφίζατε; Ζωγραφίστε την και βάλτε από κάτω έναν τίτλο. Η ζωγραφίστε όποια σκηνή σάς κινεί το ενδιαφέρον από την παράγραφο που περιγράφει την κίνηση στον σταθμό.
- Πώς θα χαρακτηρίζατε το παιδί «που είχε μανία με τα τρένα»; Να βρείτε τις αντίστοιχες φράσεις του κειμένου.

Αντώνης
Σαμαράκης
(Αθήνα 1919 - 2003)

Δημοφιλής συγγραφέας. Το έργο του, διηγήματα και μυθιστορήματα, είναι εμπνευσμένο από τα καθημερινά κοινωνικά προβλήματα και διακρίνεται για την ανθρωπιά του. Ο Σαμαράκης πρωτοστάτησε στις προσπάθειες για τη σωτηρία των παιδιών του πλανήτη μας και δίκαια ανακηρύχτηκε ο «πρώτος Έλληνας πρεσβευτής καλής θέλησης της Unicef για τα παιδιά του κόσμου». Έργα του: *Ζητείται ελπίς, Σήμα κινδύνου, Αρνούμαι, Το λάθος, Το διαβατήριο*.

Λίτσα Ψαραύτη

Ο Θωμάς

Είχαμε πιάσει τα μπροστινά καθίσματα του αεροπλάνου και προσπαθούσαμε να βολευτούμε ανάμεσα σε πακέτα, τσάντες και ταξιδιωτικούς σάκους. Οι επιβάτες συνωστίζονταν στο διάδρομο, ψάχνοντας να βρουν τις θέσεις τους και, καθώς περνούσαν από μπροστά μας, κοντοστέκονταν και οι ματιές τους ήταν γεμάτες περιέργεια και απορία. Και πώς να μην απορούν; Η ομάδα μας φορούσε κάτασπρα μπλουζάκια που έγραφαν πάνω τους «Ειδικοί Ολυμπιακοί Αγώνες» και τέτοιους αγώνες δεν είχαν ξανακούσει. Μόλις απογειωθήκαμε, ο Θωμάς κόλλησε το πρόσωπό του στο παράθυρο του αεροπλάνου κι έκανε σαν μικρό παιδί:

— Μαμά, κοίταξε πώς φαίνονται τα σπίτια, σαν κουτάκια... και οι δρόμοι μοιάζουν με μεγάλα φίδια. Να, κι ένα καράβι... μικρούλικο που είναι!...

Κι όμως ο Θωμάς δεν ήταν πια παιδί. Σε δυο μήνες έκλεινε τα είκοσι, παλικαράκι ψηλόλιγνο, ξανθό, με γαλάζια μάτια σαν ήμερες θάλασσες. Μόνο το μυαλό του δε μεγάλωσε, έμεινε όπως ήταν στα πρώτα παιδικά του χρόνια. Γιατί ο Θωμάς γεννήθηκε πνευματικά καθυστερημένος.

Όταν έγινε τεσσάρων χρονών, τον γράψαμε σ' ένα νηπιαγωγείο για ειδικά παιδιά. Του άρεσε το καθημερινό πηγαινέλα με το σχολικό λεωφορείο, τα παιχνίδια, η νηπιαγωγός που τον αγαπούσε και δεν κουραζόταν να τον ανεβοκατεβάζει στα όργανα της παιδικής χαράς.

Στο σπίτι γινόταν σωστό πανηγύρι κάθε φορά που ο Θωμάς έλεγε και μια καινούργια λέξη.

Στο ειδικό δημοτικό σχολείο έμαθε να γράφει και να διαβάζει απλές φράσεις. Του άρεσε να ζωγραφίζει, ταίριαζε τα χρώματα με μεγάλη ευαισθησία κι αγαπούσε με πάθος τη μουσική. Πέταγε από τη χαρά του όταν του χαρίζαμε κασέτες με τραγούδια του Νταλάρα και της Μούσχουρη.

Ήξερα πως δε θα γινόταν ποτέ ζωγράφος κι ούτε θα μάθαινε να παίζει όργανα μουσικά. Και τι μ' αυτό; σκεφτόμουνα. Ο Θωμάς έχει τις χάρες του, είναι ευχαριστημένος με τις μπογιές του, τους δίσκους της μουσικής, και η καρδιά μου ημέρευε.

* * *

— Θέλετε ν' ακούσετε λίγη μουσική; Έχουμε ακόμη πολλές ώρες μέχρι να φτάσουμε· η αεροσυνοδός, ευγενικιά, ήρθε φορτωμένη μ' ένα μάτσο ακουστικά μέσα σε πλαστικά σακουλάκια.

Άλλο που δεν ήθελε ο Θωμάς. Τα στερέωσε στ' αυτιά του, βρήκε το κανάλι που του άρεσε και για αρκετή ώρα δε σάλεψε από τη θέση του. Ακόμα κι όταν

έσκυψε πάνω του ο Γεράσιμος, δεν κουνήθηκε καθόλου. Ο Γεράσιμος ήταν ο γυμναστής, ο προπονητής κι ο καλύτερος φίλος του Θωμά. Χτύπησε την πόρτα μας ένα Σάββατο βράδυ κι η ζωή μας άλλαξε από τη μια στιγμή στην άλλη.

— Είμαι ο Γεράσιμος, ο καινούργιος γυμναστής στο σχολείο του Θωμά. Ήρθα να μιλήσουμε για το γιο σας.

— Έκανε τίποτα; Μήπως χτύπησε κανένα παιδί; τον έκοψα ανήσυχη.

— Όχι, το αντίθετο μάλιστα, έκανε κάτι σπουδαίο. Παιζάμε μπάσκετ προχθές στην αυλή του σχολείου. Κάποια στιγμή η μπάλα του ξέφυγε. Ο Θωμάς έτρεξε να την πιάσει. Η μπάλα, παίρνοντας τον κατήφορο, απόχτησε ταχύτητα. Από πίσω κι ο Θωμάς που φοβόταν μην κυλήσει στον γκρεμό και χαθεί. Κι όσο η μπάλα κατρακυλούσε, τόσο ο Θωμάς δυνάμωνε το τρέξιμό του, αποφασισμένος να την πιάσει. Την πρόλαβε στη μέση του δρόμου. Εγώ κρατούσα την αναπνοή μου.

— Φοβήθηκες μην πέσει ο Θωμάς στο γκρεμό; ανατρίχιασα.

— Όχι, ο γιος σας ήξερε τις δυνάμεις του και τις μέτρησε σωστά. Εκείνο που δε γνώριζε ήταν πως είχε τρέξει πάνω από εκατό μέτρα, αυξάνοντας μάλιστα την ταχύτητά του προς το τέλος. Υπολογίζω ότι έκανε τα εκατό μέτρα σε δεκαπέντε δευτερόλεπτα. Είναι σπουδαίος χρόνος για ειδικό παιδί που δε γυμνάζεται κανονικά. Θέλω να τον προπονήσω στο δρόμο των εκατό μέτρων, για να πάρει μέρος στους αγώνες, στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Γι' αυτό ήρθα σήμερα, να ζητήσω την άδειά σας.

Στην αρχή ήμουνα διστακτική, δεν ήθελα να κουράζεται ο Θωμάς. Φοβόμουνα κιόλας μην πέσει και χτυπήσει, μήπως ιδρώσει και κρυολογήσει.

— Θα του κάνει καλό ο αθλητισμός. Θα δυναμώσει το χαρακτήρα του. Θα γνωρίσει κι άλλα παιδιά, θα γίνει πιο κοινωνικός. Δε θα τον πιέσω ποτέ να κάνει περισσότερα απ' όσα μπορεί. Θα μείνουμε μακριά από ανταγωνισμούς και ρεκόρ.

Τα επιχειρήματά του ήταν λογικά, μ' έπεισε. Ένιωθα ότι μπορούσα να του έχω εμπιστοσύνη, ο Θωμάς θα ήταν σε καλά χέρια.

Τρεις φορές την εβδομάδα ο Γεράσιμος έπαιρνε το Θωμά για προπόνηση στο γήπεδο της γειτονιάς. Στην αρχή δεν ήταν καθόλου εύκολο. Ένα απόγευμα ο Θωμάς γύρισε κλαμένος, με μάγουλα γρατζουνισμένα.

— Δεν ξαναπάω πια στο γήπεδο. Την ώρα που έβαζα τη φόρμα μου, ένα παιδί μου φώναξε «καλώς τα βλίτα» κι όλοι σκάσανε στα γέλια. Αναγκάστηκα κι εγώ να του ρίξω μια μπουνιά, είπε κι ήταν έτοιμος να ξαναβάλει τα κλάματα.

— Να δεις που δε θα σε πειράξει πια, τον παρηγορούσα. Άλλες φορές πάλι βαριόταν. Προτιμούσε να βλέπει τηλεόραση, ν' ακούει μουσική. Τότε ο Γεράσιμος έβαζε μπροστά τα μεγάλα μέσα.

— Θα είναι κι η Μαρίνα στην προπόνηση. Αν δεν έρθεις, θα της πέσει από δίπλα ο Μάνος ο μπασκετμπολίστας και πάει, την έχασες. Η Μαρίνα ήταν ο «έρωτας» του Θωμά. Όταν την έβλεπε να μιλάει με τ' άλλα τ' αγόρια, έσκαγε απ' τη ζήλια του. Είδε κι έπαθε ο Γεράσιμος να τον στρώσει. Χίλια δυο μικροπράγματα που τα κανονικά παιδιά τα έκαναν μ' ευκολία, ήταν βουνό ολόκληρο για το Θωμά. Έπρεπε να μάθει πως, όταν ξεκινούσε το τρέξιμο, έπρεπε και να

τερματίσει. Τις περισσότερες φορές έφτανε στη μέση της διαδρομής και σταματούσε. Άλλοτε πάλι δυσκολευόταν να τρέξει μέσα στο διάδρομο. Έβγαινε έξω από τις γραμμές και περνούσε στο διπλανό «κουλουόρ»* που έτρεχαν οι άλλοι αθλητές. Τότε η κούρσα ακυρωνόταν και τα παιδιά χαλούσαν τον κόσμο με φωνές και παράπονα.

* * *

Τη μέρα των αγώνων το γήπεδο ήταν κατάμεστο από γονείς, συγγενείς, φίλους, δάσκαλους, εκπαιδευτές. Μόνον ο υπουργός δεν ήρθε. Έστειλε όμως ένα φλύαρο μήνυμα «συμπαράστασης» γεμάτο υποσχέσεις.

Οι αθλητές στάθηκαν στην αφετηρία, ετοιμάστηκαν, δόθηκε η εκκίνηση...

Ο αφέτης έδωσε την εκκίνηση με μια σφυρίχτρα κι όλα πήγαν καλά. Ο Θωμάς έβαλε τα δυνατά του και κατάφερε να τερματίσει πρώτος. Με τα χέρια σηκωμένα ψηλά, όπως έβλεπε να κάνουν τα μεγάλα αστέρια του στίβου στην τηλεόραση, χαιρετούσε, έστελνε φιλιά, ιδιαίτερα στις πρώτες κερκίδες, εκεί που καθόταν η Μαρίνα. Ξέχασε όλες τις συμβουλές και τα λόγια του Γεράσιμου. Στάθηκε αδύνατο εκείνη τη μεγάλη στιγμή να θυμηθεί ότι η συμμετοχή μετράει περισσότερο κι από τη νίκη, ο ανταγωνισμός και η προσωπική προβολή δε συμβιβάζονται με το πνεύμα των αγώνων. Η ανάγκη για διάκριση, που είναι βαθιά ριζωμένη στον κάθε άνθρωπο, κυριάρχησε μέσα του. Ο Θωμάς ήθελε να νικήσει, να νιώσει τη χαρά του νικητή, ν' ακούσει τα χειροκροτήματα του κόσμου, ν' αποδείξει στο Γεράσιμο, στους φίλους του, στη Μαρίνα, σ' όλους εμάς που τον αγαπούσαμε, ότι ήταν ικανός όχι μόνο να τρέξει αλλά και να κερδίσει. Το βράδυ στήθηκε από νωρίς μπροστά στην τηλεόραση ν' ακούσει τις αθλητικές ειδήσεις.

— Θα μας δείξει κι εμάς η τηλεόραση, ε μαμά; ρωτούσε κάθε τόσο.

Δε βρέθηκε όμως ούτε ένας δημοσιογράφος να πει δυο λόγια, ούτε μια κάμερα να δείξει έστω και για λίγα λεπτά τους αγώνες των παιδιών μας, τη μεγάλη χαρά και τον ενθουσιασμό τους.

— Του χρόνου θα πάμε στην Αμερική, στους Ειδικούς Ολυμπιακούς Αγώνες, έλεγε την άλλη μέρα, σοβαρός, ο Γεράσιμος. Να δούμε τι γίνεται και στις άλλες χώρες, να γνωρίσουν τα παιδιά μας τους ξένους αθλητές, να δείξουμε κι εμείς τι αξίζουμε.

— Δεν πρόκειται να ξεχάσουμε τις αρχές και τους στόχους μας, επειδή θα πάμε στους μεγάλους αγώνες. Φαντάζεστε να μπορέσουμε μια μέρα να οργανώσουμε στην Ελλάδα μια Παγκόσμια Ειδική Ολυμπιάδα;

Ο ενθουσιασμός και το πάθος του Γεράσιμου νίκησαν και τους τελευταίους δισταγμούς μου.

Μέσα σε λίγους μήνες σχηματίστηκε η Ολυμπιακή ομάδα. Τέσσερα παιδιά όλα κι όλα. Ο Θωμάς, οι δίδυμες, η Σοφία και η Όλγα, τα δελφινάκια μας στην πεταλούδα, κι ο Μιχάλης που πηδούσε άλμα εις ύψος.

Ο Γεράσιμος συνέχισε να προπονεί τα παιδιά κι εκείνα μετρούσαν τις βδομάδες και τους μήνες μέχρι να φτάσει η ημέρα της αναχώρησης.

* (το) κουλουόρ: ο διάδρομος, μέσα στον οποίο τρέχει ο δρομέας

— Φτάνουμε σε λίγα λεπτά, παρακαλούμε δέστε τις ζώνες σας, η φωνή από το μεγάφωνο ξύπνησε και τους τελευταίους κοιμισμένους επιβάτες.

Έξω ήταν ακόμα σκοτάδι, στο βάθος όμως η πόλη, κατάφωτη, περίμενε τα παιδιά απ' όλο τον κόσμο για να δώσει φτερά στις ελπίδες και στα όνειρά τους. Στο αεροδρόμιο που προσγειωθήκαμε, μια πελώρια φωτεινή επιγραφή έγραφε το σύνθημα της Ολυμπιάδας: «Δώσε μου την ευκαιρία ν' αγωνιστώ κι αν δε νικήσω, άσε με να νιώσω περήφανος που προσπάθησα».

Μέναμε στους φοιτητικούς ξενώνες του Πανεπιστημίου και τρώγαμε καθημερινά στη μεγάλη τραπεζαρία, όλοι μαζί, αθλητές και συνοδοί απ' όλο τον κόσμο, άσπροι, μαύροι, κίτρινοι. Όλα τα παιδιά έγιναν φίλοι απ' την πρώτη κιόλας μέρα. Κουβέντιαζαν με τη γλώσσα της καρδιάς που δε γνωρίζει πατρίδες και σύνορα, αυτή την υπέροχη γλώσσα της αγάπης, που ξέρουν και τη μιλούν όσοι έχουν άδολες ψυχές.

Η μέρα των αγώνων ξημέρωσε λαμπρή. Ο ουρανός ήταν καταγάλανος κι αστραφτερός, το πράσινο στα δέντρα ολόφρεσκο. Όταν μπήκαμε στο στάδιο, σάστισα. Αλήθεια, όλοι αυτοί οι άνθρωποι, περισσότεροι από πενήντα χιλιάδες, είχαν έρθει για να δουν αγώνες παιδιών, πνευματικά καθυστερημένων; Δυσκολευόμουνα να το πιστέψω.

— Ο κόσμος εδώ αγαπάει και σέβεται κάθε άνθρωπο αδικημένο, αναγνωρίζει ότι έχει κι αυτός δικαίωμα στη ζωή, στη χαρά, στην ευτυχία, μου ψιθύρισε ο Γεράσιμος, λες κι είχε διαβάσει τη σκέψη μου.

Έστερα πήρε το Θωμά και πήγαν στ' αποδυτήρια.

Πρώτη, όπως γίνεται σ' όλους τους Ολυμπιακούς αγώνες, θα ήταν η ελληνική ομάδα.

Από το πρωί ο Θωμάς ήταν ανήσυχος και νευρικός. Έτρεμε από υπερένταση κι ανυπομονησία.

— Θέλω να κερδίσω, έστω και το χάλκινο μετάλλιο. Το έχω υποσχεθεί στη Μαρίνα, έλεγε κάθε τόσο. Ο Γεράσιμος, για να τον ηρεμήσει, τον πήρε κι έκαναν μια μεγάλη βόλτα στο πάρκο. Τάισαν τις πάπιες στη λίμνη, έφαγαν παγωτό, κουβέντιασαν. Γύρισε στον ξενώνα καλμαρισμένος.

Άρχισε η παρέλαση. Τα παιδιά μπήκαν στο στάδιο φανερά σαστισμένα. Οι δίδυμες κρατιόνταν χέρι χέρι για να παίρνουν θάρρος. Ο Θωμάς, ένα βήμα μπροστά, αγωνιζόταν να κρατήσει τη σημαία ψηλά και ν' ακολουθήσει το κορίτσι που κρατούσε την ταμπέλα με τη λέξη «Ελλάς».

Έκαναν ολόκληρο το γύρο του σταδίου. Ο κόσμος χειροκροτούσε την ελληνική ομάδα, οι ομογενείς* της πόλης είχαν ξεδιπλώσει ελληνικές σημαίες και τις κουνούσαν πέρα δώθε.

Ο ενθουσιασμός του κόσμου είχε συνεπάρει την ομάδα. Χαιρετούσαν δεξιά κι αριστερά, οι δίδυμες είχαν αφήσει τα χέρια.

Προσπαθούσα να κρατηθώ, να μη βάλω τα κλάματα.

Η παρέλαση τελείωσε, τελείωσαν οι λόγοι, οι χαιρετισμοί των επισήμων. Οι αθλητές αποχώρησαν με τάξη κι αμέσως άρχισαν τ' αγωνίσματα. Η εξάδα των δρομέων στον τελικό των εκατό μέτρων πήρε τη θέση της στην αφετηρία. Ανάμεσά τους κι ο Θωμάς. Δίπλα του χοροπηδούσε ο Γιόμο από την Κένυα,

* οι ομογενείς (ο ομογενής): οι ελληνικής καταγωγής μόνιμοι κάτοικοι ξένης χώρας

ακόμα πιο μαύρος μέσα στο κατάλευκο μπλουζάκι του. Μπήκαν στη γραμμή. Έφυγαν. Ο Γιόμο πρώτος σαν βολίδα. Πίσω του ο δρομέας από την Ιταλία και τρίτος ο Θωμάς. Κι εκεί, λίγα μέτρα πριν το τέρμα, ο Γιόμο έχασε το βήμα του, παραπάτησε, άνοιξε τα χέρια του κι έπεσε στο έδαφος. Ένα μυριόστομο «ααααα» σηκώθηκε από τις κερκίδες. Οι άλλοι δρομείς προσπέρασαν το Γιόμο και συνέχισαν το τρέξιμο προς το τέρμα.

Ξαφνικά είδα το Θωμά να σταματάει και να γυρίζει πίσω. Γονάτισε πλάι στο Γιόμο, τον βοήθησε να σηκωθεί, να σταθεί στα πόδια του. Ο κόσμος κρατούσε την αναπνοή του, μύγα να πέταγε μέσα στο στάδιο θ' ακουγόταν. Ύστερα και οι δυο μαζί, αγκαλιασμένοι, έτρεξαν στην υπόλοιπη διαδρομή και τερμάτισαν τελευταίοι.

Σείστηκε το στάδιο από τα χειροκροτήματα. Οι θεατές, όρθιοι, χτυπούσαν τα χέρια τους ρυθμικά, ανέμιζαν τις σημαίες, φώναζαν «μπρά-βο μπρά-βο».

Εγώ άκουγα μόνο. Δεν μπορούσα πια να δω τι γινόταν από κει και ύστερα. Τα μάτια μου είχαν θαμπώσει από τα δάκρυα. Ήθελα να σηκωθώ και να φωνάξω σ' όλο εκείνο το πλήθος που παραληρούσε από ενθουσιασμό:

— Είναι το παιδί μου αυτό, ο Θωμάς μου, εγώ τον γέννησα και είμαι η πιο περήφανη κι ευτυχισμένη μάνα στον κόσμο... Η φωνή μου όμως δεν έβγαινε μόνο τα μάτια μου έτρεχαν βρύσες.

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται η πίστη της μάνας στις δυνάμεις του γιου της;
2. Ποια είναι η άποψή σας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες;
3. Ο Θωμάς έδωσε ένα μάθημα ανθρωπιάς και αληθινού ολυμπιακού πνεύματος. Γράψτε ένα κείμενο για τον ολυμπισμό, για τις αρχές δηλαδή που συνθέτουν την ολυμπιακή ιδέα, αντλώντας υλικό από όσα γράφει η συγγραφέας και από όσα γνωρίζετε κι εσείς.
4. Πάρτε μια συνέντευξη από τον Θωμά.

Λίτσα Ψαραύτη

(Σάμος 1936)

Σπούδασε την αγγλική γλώσσα και εργάστηκε ως μεταφράστρια. Έχει γράψει κυρίως μυθιστορήματα. Τα θέματα των βιβλίων της αναφέρονται στις ανθρώπινες σχέσεις, στο οικολογικό πρόβλημα, στην επιστημονική φαντασία, στον ρατσισμό και στην ελληνική ιστορία. Έγραψε τα βιβλία *Στα βήματα του Σαμοθρίου, Ανάσες και ψίθυροι του δάσους, Το διπλό ταξίδι, Το αυγό της έχιδνας, Το χαμόγελο της Εκάτης* (Κρατικό Βραβείο το 1996) κ.ά.

